

POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania N. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o rentę rodzinną,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25
września 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 27 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 385/22,

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. zasądza od N. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 maja 2021 r. (znak: [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie wstrzymał wypłatę N. P. renty rodzinnej z uwagi na pobieranie emerytury policyjnej.

Wyrokiem z 28 lutego 2022 r. (sygn. akt IV U 902/21) Sąd Okręgowy w Rzeszowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie N. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie o rentę rodzinną:

1. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie z dnia 19 maja 2021 r. (znak: [...]) w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do podjęcia wypłaty renty rodzinnej ustalonej dla wnioskodawczynie N. P., poczynawszy od 1 czerwca 2021 r. i stwierdził, iż opóźnienie w kontynuacji wypłaty świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność;

2. zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawczynie N. P. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Po rozpoznaniu apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w Rzeszowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 27 kwietnia 2023 r. (sygn. akt III AUa 385/22): zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie oraz zasądził od N. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie wywiodła odwołująca, zaskarżając judykat w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. naruszenie art. 95 ust. 1-3 i art. 96 ust. 1-2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm.), polegające na nieuzasadnionym przyjęciu przez Sąd II instancji, że pomimo, iż z art. 95 ust. 2 ww. ustawy jednoznacznie wynika (zgodnie z zasadami wykładni językowej), że odwołującej przysługuje prawo do kumulatywnego pobierania emerytury mundurowej przyznanej jej na podstawie art. 15d ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej i renty rodzinnej pobieranej po zmarłym mężu P. P. wypłacanej przez ZUS, to w oparciu o wykładnię systemową i funkcjonalną ww. przepisów ustawy uprawnienie takie odwołującej nie przysługuje, co jest stanowiskiem błędnym.

Wskazując na powyższe, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w całości i zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie apelacji wniesionej przez organ rentowy i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów

zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych. Skarżąca wniosła też o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów procesu w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej, w tym kosztów zastępstwa procesowego obliczonych według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w niniejszej sprawie skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd II instancji dokonując wykładni art. 95 ust. 1-3 i art. 96 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych naruszył niżej przedstawione zasady wykładni przepisów ustawy:

- w pierwszej kolejności należy brać pod uwagę językowe znaczenie tekstu prawnego, jeżeli językowe znaczenie tekstu jest jasne, wówczas - zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* - nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni;

- w przypadku, gdy sens językowy tekstu prawnego nie jest jednoznaczny z tego względu, że ma on kilka możliwych znaczeń językowych, wykładnia funkcjonalna (celowościowa) pełni rolę dyrektywy wyboru jednego z możliwych znaczeń językowych lub tworzy swoiste, różne od alternatyw językowych, znaczenie tekstu prawnego. W takim przypadku interpretator związany jest jednak także językowym znaczeniem tekstu prawnego. Znaczenie to stanowi zawsze granicę dokonywanej przez niego wykładni;

- przekroczenia granicy wykładni, jaką stanowi językowe znaczenie tekstu, jest możliwe w wyjątkowych sytuacjach, silnie uzasadnionych aksjologicznie, odwołujących się przede wszystkim do wartości konstytucyjnych.

Skarżąca zaznaczyła też, że językowe znaczenie wyżej przywołanych przepisów prawnych jest jej zdaniem jasne i nie ma potrzeby do sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni tych przepisów, to Sąd II instancji odwołał się do innych rodzajów wykładni (wykładni systemowej i funkcjonalnej) tych przepisów, a ponadto uznał, że istnieją podstawy do tego, by dokonać wykładni wyżej przywołanych przepisów ustawy z przekroczeniem granic wykładni, jaką stanowi językowe znaczenie tekstu, ponieważ mamy w tym przypadku do czynienia z sytuacją wyjątkową, silnie uzasadnioną aksjologicznie, odwołując się do wartości

konstytucyjnych, choć w rzeczywistości podstaw do odwoływania się do innego rodzaju wykładni niż wykładnia językowa w niniejszej sprawie nie było.

W odpowiedzi na wywiedzioną przez odwołującą skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienie od odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz w każdym z ww. rozstrzygnięć o zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszym postępowaniu przez odwołującą nie kwalifikuje się do przyjęcia, celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a

jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Strona skarżąca, formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że jest ona oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Należy więc przypomnieć, że w motywach wniosku opartego na tej przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Strona skarżąca nie uzasadniła w sposób prawidłowy istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu, nie można bowiem w rozpoznawanej sprawie mówić o wadliwości

wydanego orzeczenia widocznej od razu, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek analiz. Zarzut odstąpienia przez Sąd Apelacyjny od wykładni językowej i zastosowanie przez niego innych metod wykładni w żadnej mierze nie przesądza o oczywistej wadliwości wyroku.

Zgodzić należy się z argumentami przedstawionymi przez organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną, że celem wykładni przepisów prawa jest ustalenie rzeczywistej treści normy prawnej. Przywołać w tym miejscu należy uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r. (III UZP 7/21) dotycząca przepisu art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (OSNP 2022 nr 6, poz. 58, str. 67). Celem tej uchwały było ujednolicenie praktyki orzeczniczej w tym zakresie, w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez Sąd Najwyższy. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił powody, dla których nie można zaakceptować stanowiska skarżącej, że powinna otrzymywać świadczenia w zbiegu, a tym samym wyznaczył standard interpretacyjny spornego przepisu. Brzmienie art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powinno być dekodowane - z uwagi na jego treść - nie tylko za pomocą językowych metod interpretacyjnych, ale również wymagane jest sięgnięcie do reguł pozajęzykowych. Z tego względu zwrot „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 723 ze zm.)” daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania

orzeczono na podstawie art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. oraz 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ms]